

Zemědělství a klimatická změna

prof. Ing. Zdeněk Žalud, Ph.D. a kol.

Mendelova univerzita v Brně
Ústav výzkumu globální změny AV ČR

Křtiny 9.11.2018

Rok 2017

Úroda kukuřice bude kvůli suchu o 40 procent nižší než loni

Kukuřice na některých polích na jihu Čech oproti loňsku narostla do poloviční výšky. Sucho si vybralo svou daň i u této plodiny. Zemědělci už teď ví, že úroda kukuřice bude podstatně nižší než loni.

„Kukuřice je drobnější, rostliny nejsou stejnoměrně narostlé, na porost není pěkná podivaná. Už také vidíme, že v těch slabších porostech se objevují plevele, protože v dobu, kdy jsme aplikovali chemický postřik, bylo velké sucho a ta účinnost postřiků byla minimální,“ ukazuje Jaroslav Pecholt, ředitel Zemědělského podniku Dřítěň

Kukuřice je letos drobnější, rostliny nejsou stejnoměrně narostlé. Ilustrační foto
Foto: Ladislav Bába

Orkán poničil na tři miliony stromů. Škody půjdou do miliard

7. listopadu 2017 10:40

Orkán Herwart poškodil podle odhadů Lesní ochranné služby (LOS) 2,4 milionu metrů krychlových dřevní hmoty. To jsou zhruba tři miliony vzrostlých stromů a zhruba 15 procent celkové roční těžby dřeva v Česku.

Mráz zničil úrodu ovoce! Nebudou meruňky, jablka ani třešně

Černý rok vinařů. Vína bude nejméně za 50 let

24. října 2017 18:16

Moravští vinaři nedávno varovali před špatnou úrodou i kvalitou hroznů. Ve viru silně nepříznivého počasí se ale netočí jen oni. Zle na tom budou producenti vína v celé Evropě. Podle Mezinárodní organizace vína (OIV) bude letos nejhorší rok za více než 50 let. Také víno z dovozu proto může zdražit.

Zdroj: Thinkstockphotos

Rok 2018

- Farmářům kvůli suchu chybí krmení, kazí se zdroje pitné vody
- Sklizet obilí bude letos slabší, zato řepky má být víc
- Nejhorší situace za deset let. Zemědělci chtějí odškodné kvůli suchu
- Sucho je letos nejhorší, zasáhlo už 92 procent území
- Sucho napáchalo zemědělcům škody až za 11 miliard. Chtějí odškodnění

iDNES.cz

Trvale letní nebo zimní čas?
Fyzioložka Helena Illnerová hostem
středečního Rozstředí od 12:30

iDNES.cz Zprávy Kraje Sport Kultura Ekonomika Bydlení Technet

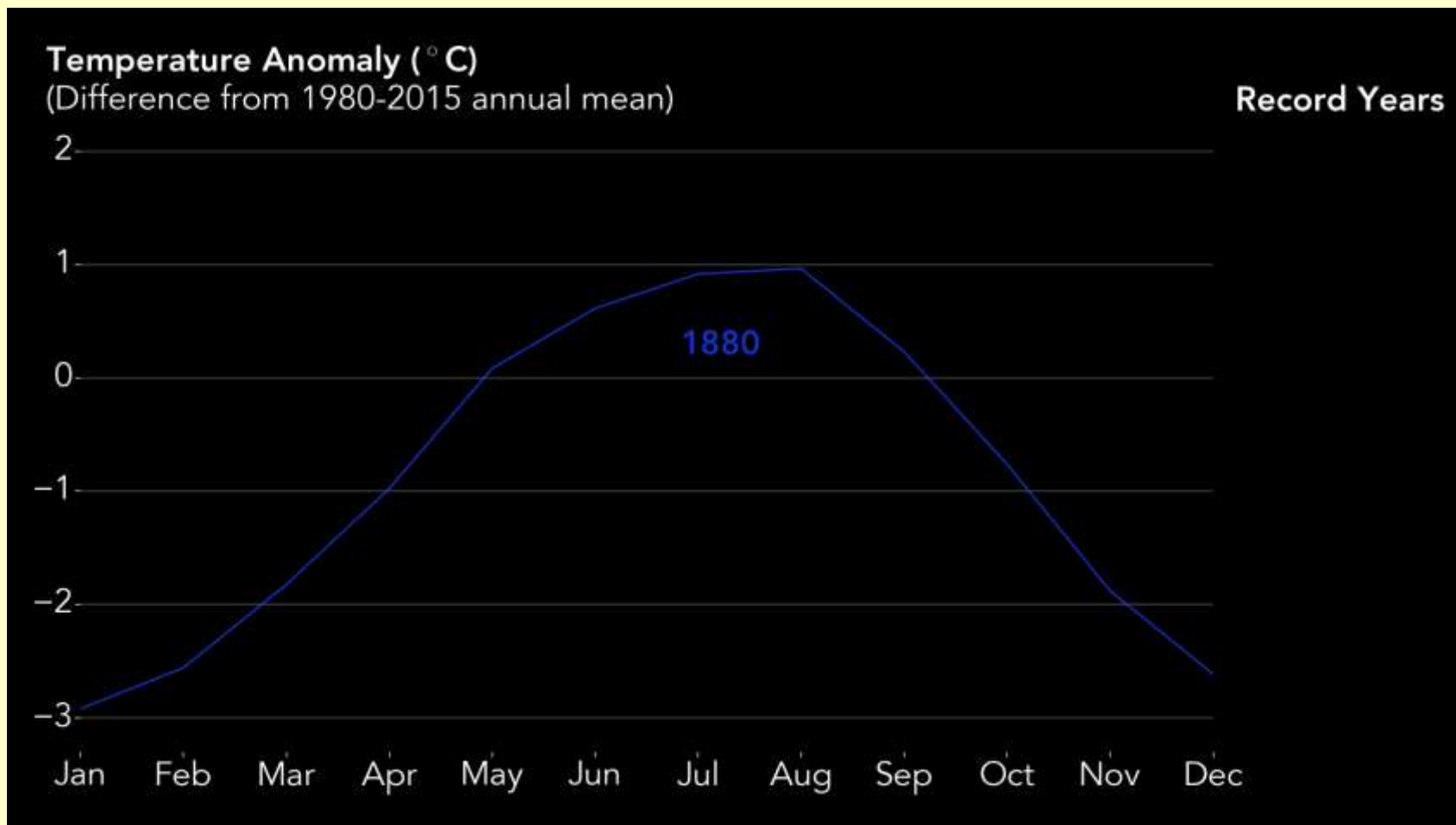
Rok ve znamení sucha. Řeky jsou letos bez vody a přehrady vysychají

A small boat on a dry, cracked riverbank next to a small pool of water.

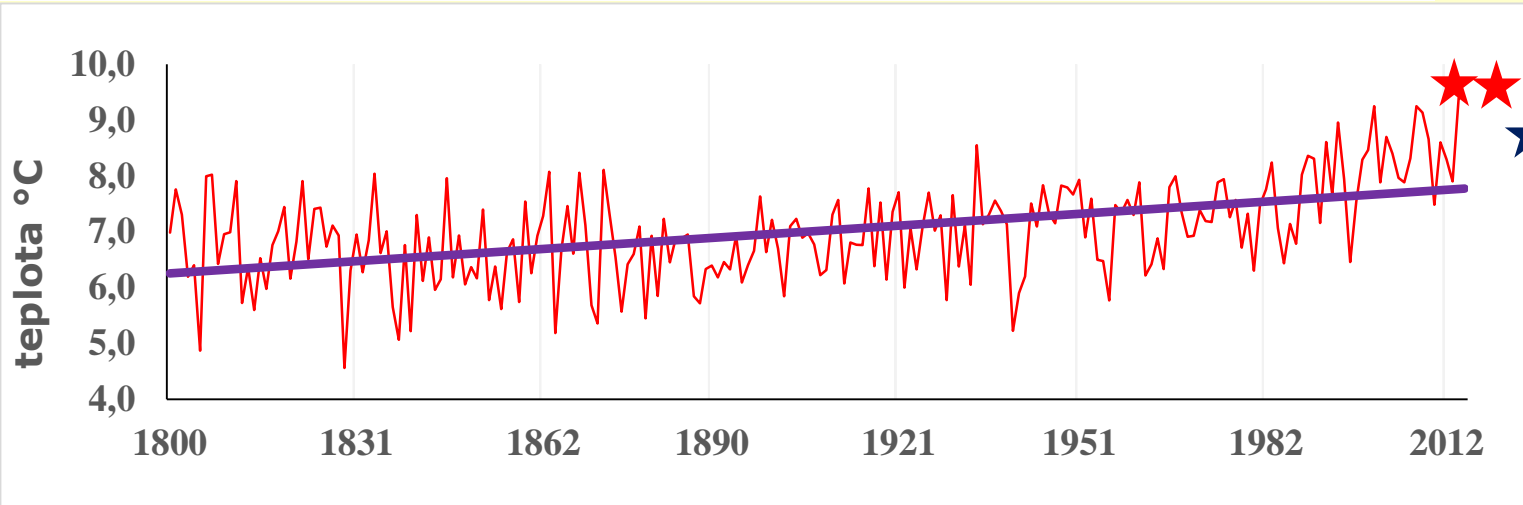
Náhoda ? Trvalý stav??

Globální teplota Země

Klimatická realita v ČR

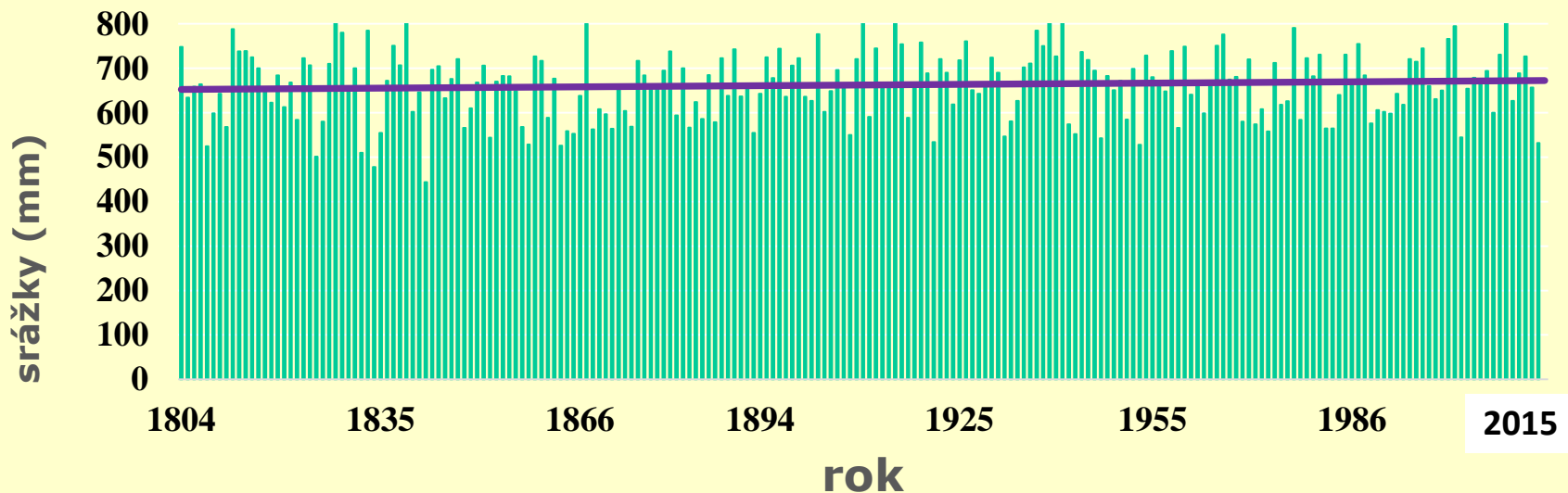
Průměrná roční teplota pro ČR (1800-2017)

2014
2015
=
9,4°C

2016
2017
=
8,7°C

Průměrné roční srážky pro ČR (1804-2015)

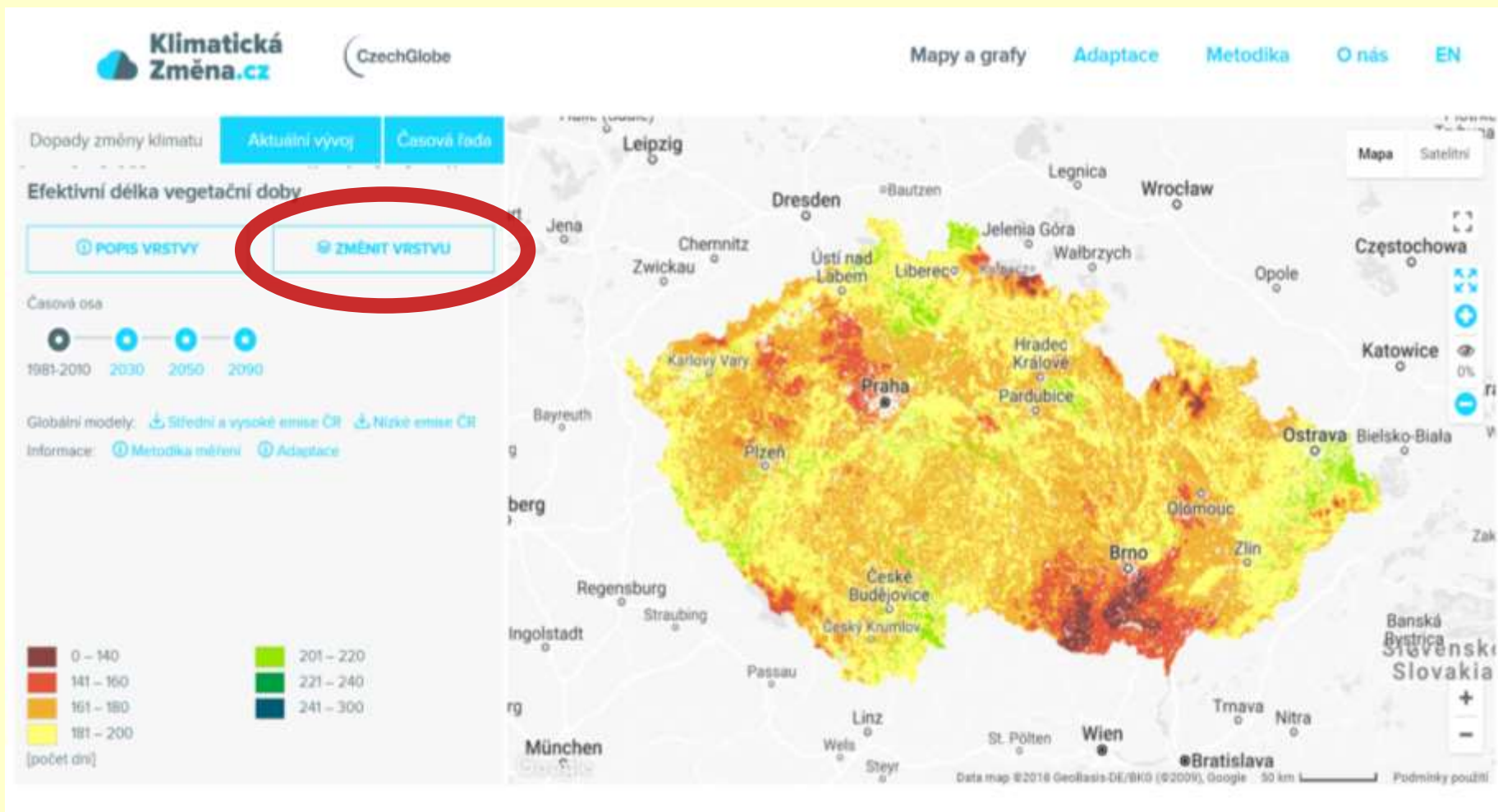
Dopady změny klimatu na:

- Vývoj klimatu
- Agrosystémy
- Výnosy
- Choroby a škůdci – biotické činitele
- HM extrémy – abiotické faktory

www.klimatickazmena.cz

Klimatická Změna.cz CzechGlobe Mapy a grafy Adaptace Metodika O nás

Dopady změny klimatu **Aktuální vývoj** Časová řada X

Adaptivní kapacita (AK)

POPIS VRSTVY **ZMĚNIT VRSTVY**

Vyberte si novou mapovou vrstvu

Časová osa
●
1981-2010

[Metodika měření](#) [Adaptace](#)

téměř žádná AK	nadprůměrná AK
velmi nízká AK	dobrá AK
nízká AK	velmi dobrá AK
mírná AK	vysoká AK
střední AK	velmi vysoká AK

- Zemědělství**
  - Efektivní délka vegetační doby
  - Počet dní s vysokou potenciální produktivitou
  - Délka vegetační sezóny
  - Více vrstev...
- Vodní režim**
  - Změny vodní bilance v krajině
  - Vliv biomasy na povrchový odtok
  - Sucho_stres suchem v ornici
  - Více vrstev...
- Krajina**
  - Predikce využití území
- Lesnictví**
  - Lesní požáry_střední riziko
- Extrémy a klima**
  - Teplotní poměry: Průměrná roční teplota
  - Srážky: Roční suma srážek
  - Extrémy_počet dní v horké vlně
  - Více vrstev...

Klimatická Změna.cz CzechGlobe

Mapy a grafy [Adaptace](#) [Metodika](#) [O nás](#)

Dopady změny klimatu **Aktuální vývoj** Časová řada

Adaptivní kapacita (AK)

[POPIS VRSTVY](#) [ZMĚNIT VRSTVU](#)

Časová osa

1981-2010

[Metodika měření](#) [Adaptace](#)

Vyberte si novou mapovou vrstvu

Zemědělství

- Efektivní délka vegetační doby
- Počet dní s vysokou potenciální produktivitou
- Délka vegetační sezóny
- Více vrstev...

Vodní režim

- Změny vodní bilance v krajině
- Vliv biomasy na povrchový odtok
- Sucho_stres suchem v ornici
- Více vrstev...

Extrémy a klima

- Teplotní poměry: Průměrná roční teplota**
- Roční srážky: Roční suma srážek
- Extrémy_pocet dní v horké vlně
- Více vrstev...

Krajina

- Predikce využití území

Lesnictví

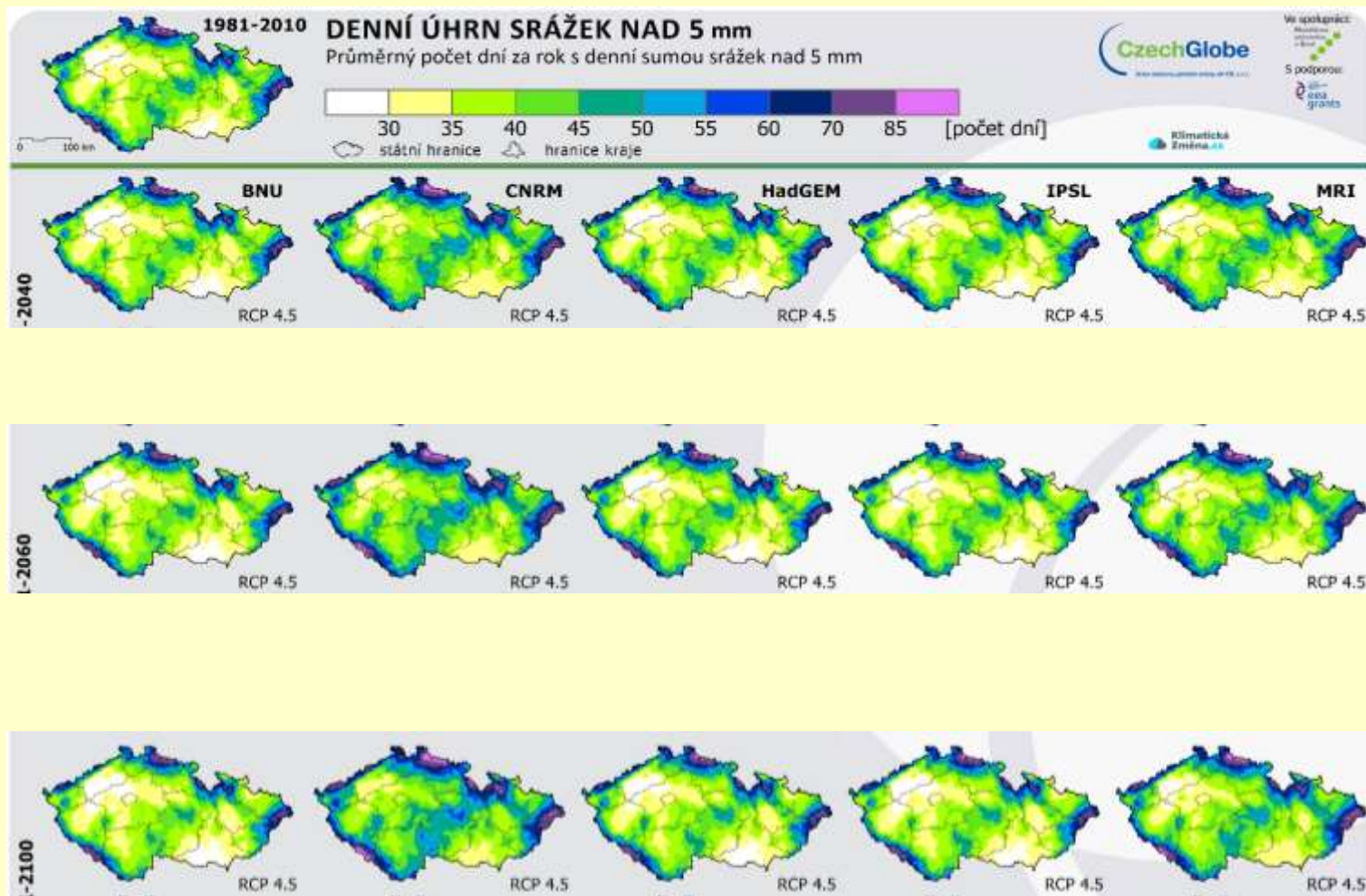
- Lesní požáry_střední riziko

Legenda:

téměř žádná AK	nadprůměrná AK
velmi nízká AK	dobrá AK
nízká AK	velmi dobrá AK
mírná AK	vysoká AK
střední AK	velmi vysoká AK

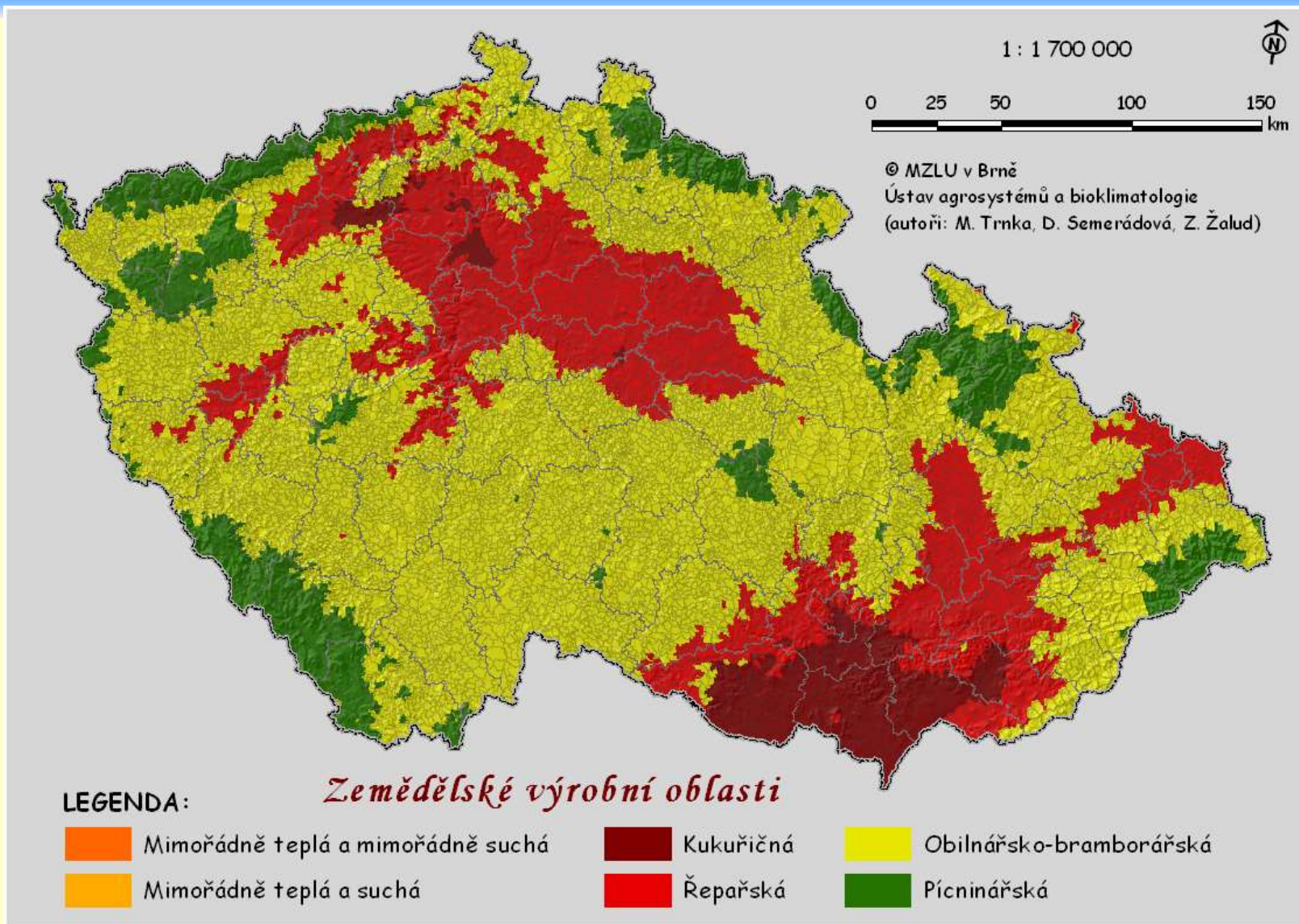
Srážky

Dopady změny klimatu na:

- Vývoj klimatu
- **Agrosystémy**
- Výnosy
- Choroby a škůdci – biotické činitele
- HM extrémy – abiotické faktory

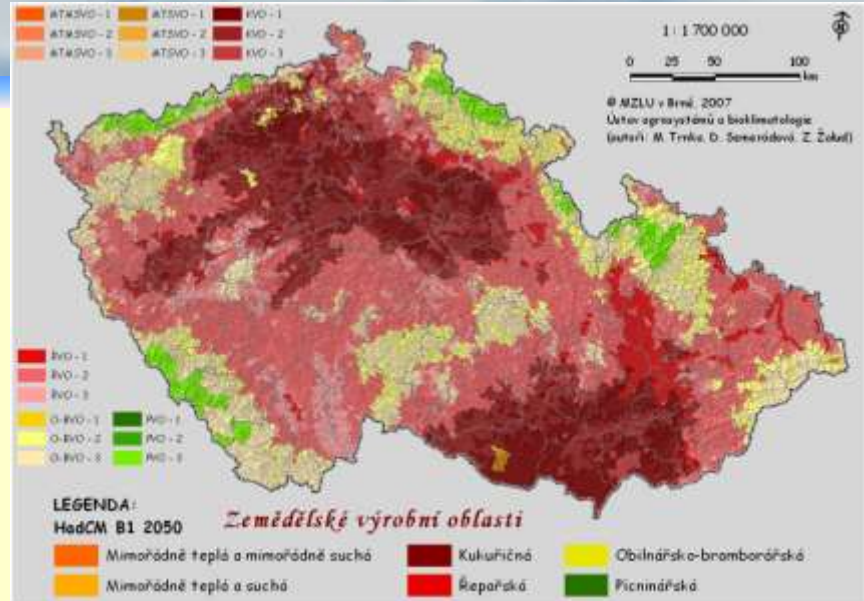
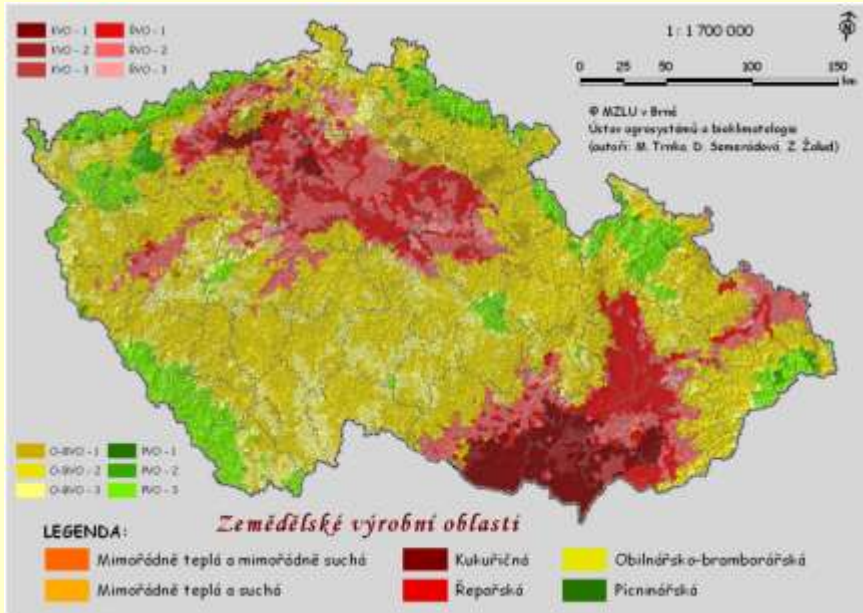
Podstatně se změní rozložení výrobních oblastí ze současného stavu.....

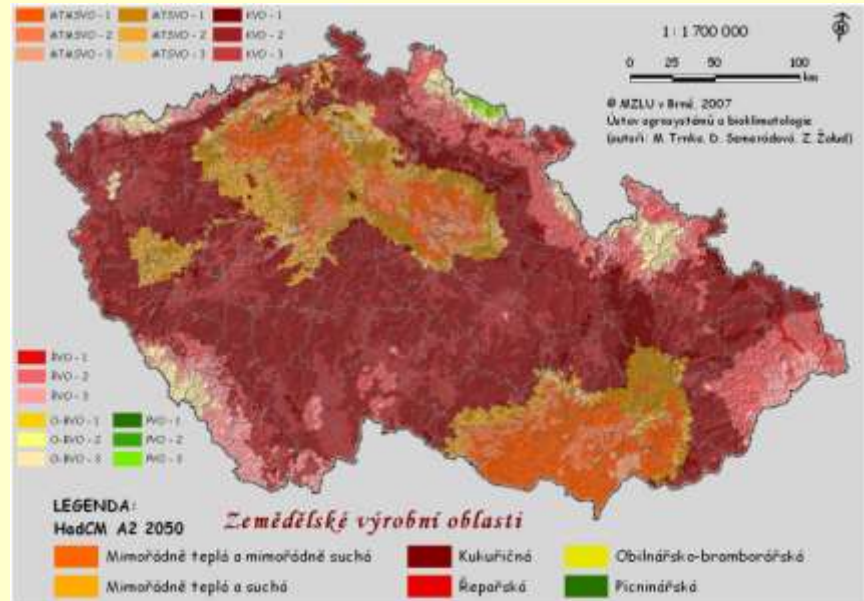
Což není změna k „lepšímu“

+1,0°C

1961-2000

+2,5°C

Dopady změny klimatu na:

- Vývoj klimatu
- Agrosystémy
- Výnosy
- Choroby a škůdci – biotické činitele
- HM extrémy – abiotické faktory

Dopady na výnosy

www.vynosy-plodin.cz

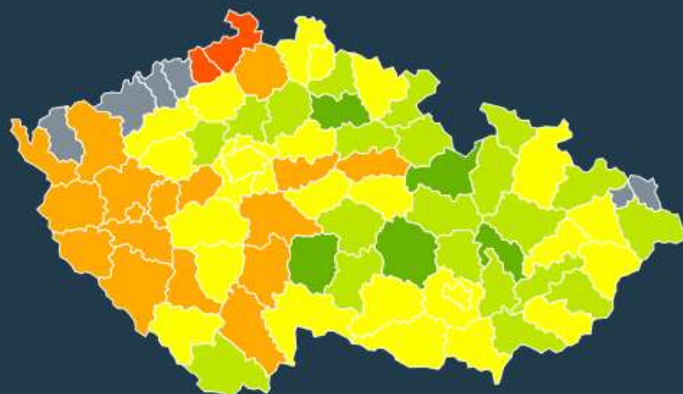
Ječmen jarní

[Stáhnout mapy](#)

[Detailní popis](#)

Okresy Kraje

Předpověď výnosů 2018

Výnos [t/ha]

0 2.5 3.5 4 4.5 5 5.5

— data nejsou k dispozici

Spolehlivost předpovědi

Odchylka od
průměrného výnosu za
minulý rok

Odchylka od
průměrného výnosu za
poslední 3 roky

Plodiny

- Ječmen jarní
- Pšenice ozimá
- Řepka ozimá
- Kukuřice na siláž
- Kukuřice na zrnko
- Cukrová řepa
- Oves
- Žito ozimé

Období

- 2017
- 2018

Dopady na choroby a škůdce

1. Zasaženy vyšší nadmořské výšky
2. Vyšší počet generací
3. Invazivní druhy

Zavíječ kukuřičný

Vývojový cyklus

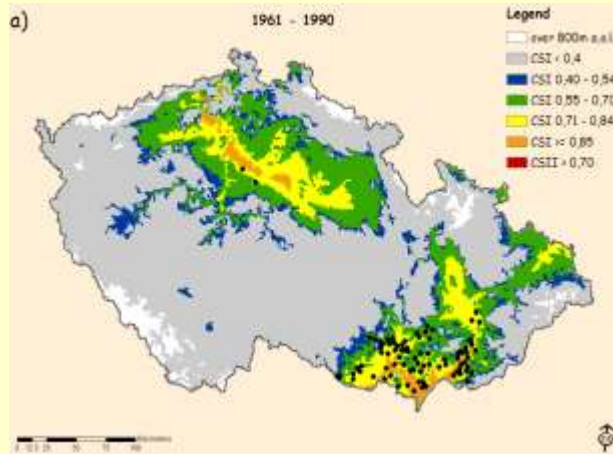

Typy poškození

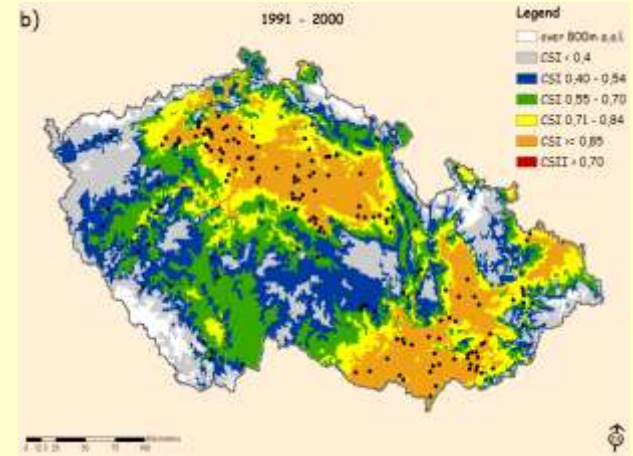
Rozšíření zavíječe kukuřičného

1961-1990

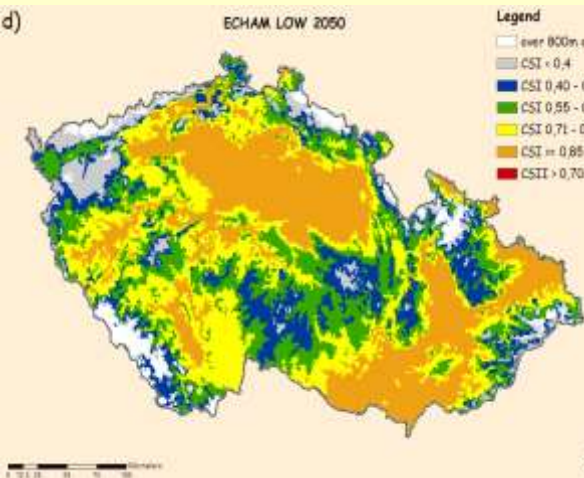

1991-2000

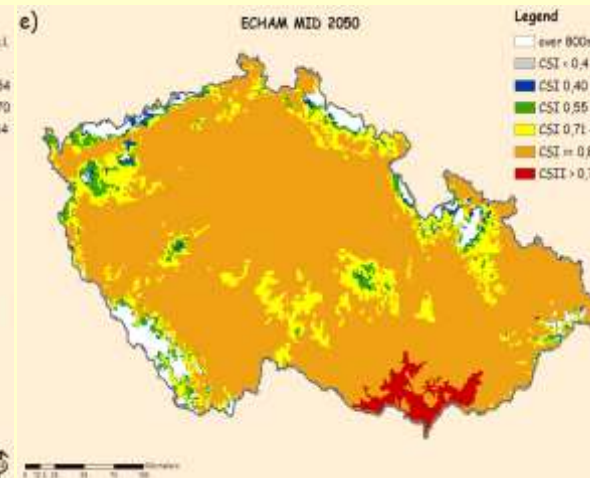
+0,6°C

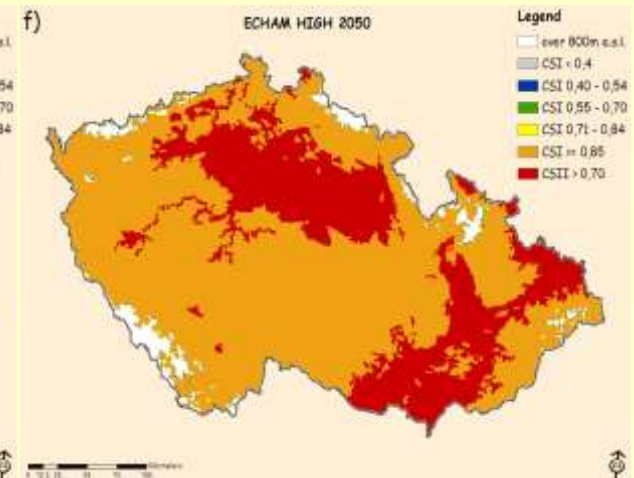
+1,0°C

+1,8°C

+2,5°C

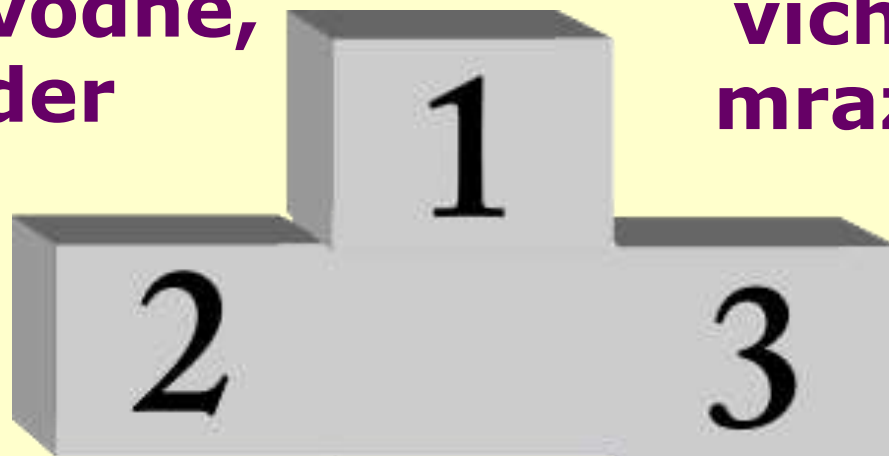
Dopady změny klimatu na:

- Vývoj klimatu
- Agrosystémy
- Výnosy
- Choroby a škůdci – biotické činitele
- HM extrémy – abiotické faktory

Hydrometeorologické extrémy

SUCHO

**kroupy, povodně,
vlny veder**

**vichřice, jarní
mrazíky, zimní
mrazy**

Výskyt agrometeo-extrémů 2012-2018

1. Zima 2012 –podzimní a zimní **sucho**
2. První dekáda únor 2012 – holomrazy (až -30 °C)
3. Jarní mrazík 18. květen 2012
4. Extrémní jarní **sucho** (květen-červen) 2012
5. Letní **sucho** – (červenec – srpen) 2012 !!
6. Extrémně dlouhá zima – do dubna 2013
7. Povodně - červen 2013– Praha - severní Čechy
8. Pozdnější letní **sucho** 2013 !!
9. Zima 2013-2014 výrazné zimní **sucho**
10. Jarní **sucho** 2014!!
11. Extrémně vlhký srpen-září 2014
12. Zima 2014-2015 – silné zimní **sucho**
13. Letní **sucho** 2015
14. Únor 2016 – nejteplejší za dobu teploměrů
15. Duben 2016 – plošné jarní mrazíky
16. Září-říjen 2016 významné podzimní **sucho** ve středních a východních Čechách
17. Jarní mrazy – duben 2017
18. Jarní **sucho** - 2017
19. Jarní a letní **sucho** - 2018

11 / 19

AGRÁRNÍ KOMORA
České republiky

STÁTNÍ
POZEMKOVÝ ÚŘAD

Akademie věd
České republiky

Strategie AV21

Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

První krok v „boji“ se suchem = monitoring

www.intersucho.cz

ČESKO

SLOVENSKO

STŘEDNÍ EVROPA

INTERSUCHO

Aktuální stav sucha

Předpovědi

Sucho v okresech

en

menu ☰

Intenzita sucha

Deficit

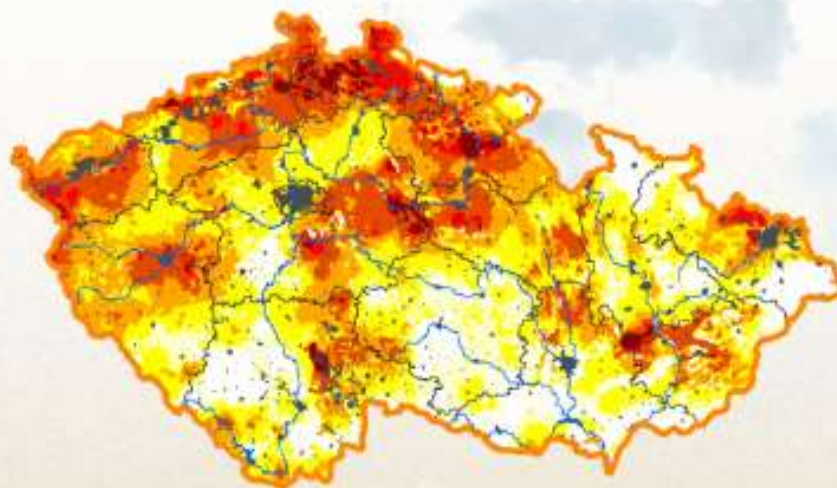
Nasycení půdy

Dopady na vegetaci

Dopady na zemědělství

Kumulovaný stres

Odchylka sucha od obvyklého stavu v období 1961 - 2010

- bez rizika sucha
- S0 snížená dřevitá půdní vláh.
- S1 počínající sucho
- S2 mírné sucho
- S3 výrazné sucho
- S4 výjimečné sucho
- S5 extrémní sucho

4. 11. 2018

44.
týden

Přehrát animaci:

poslední 4 týdny

41. týden 2018 - 44. týden 2018

Stáhnout mapu

Zobrazit

MONITORUJTE SUCHO

ČESKO SLOVENSKO STŘEDNÍ EVROPA

INTERSUCHO Aktuální stav sucha Předpovědi Sucho v okresech en menu

Intenzita sucha Deficit Nasycení půdy Dopady na vegetaci Dopady na zemědělství Kumulovaný stres

Odchylka sucha od obvyklého stavu v období 1961 - 2010

4. 11. 2018 44. týden

Přehrát animaci:
poslední 4 týdny ↓
41. týden 2018 - 44. týden 2018

↓ ↓
Stáhnout mapu Zobrazit

● bez rizika sucha ● S0 snížená úroveň půdní vláh. ● S1 počínající sucho
● S2 mírné sucho ● S3 výrazné sucho ● S4 výjimečné sucho
● S5 extrémní sucho

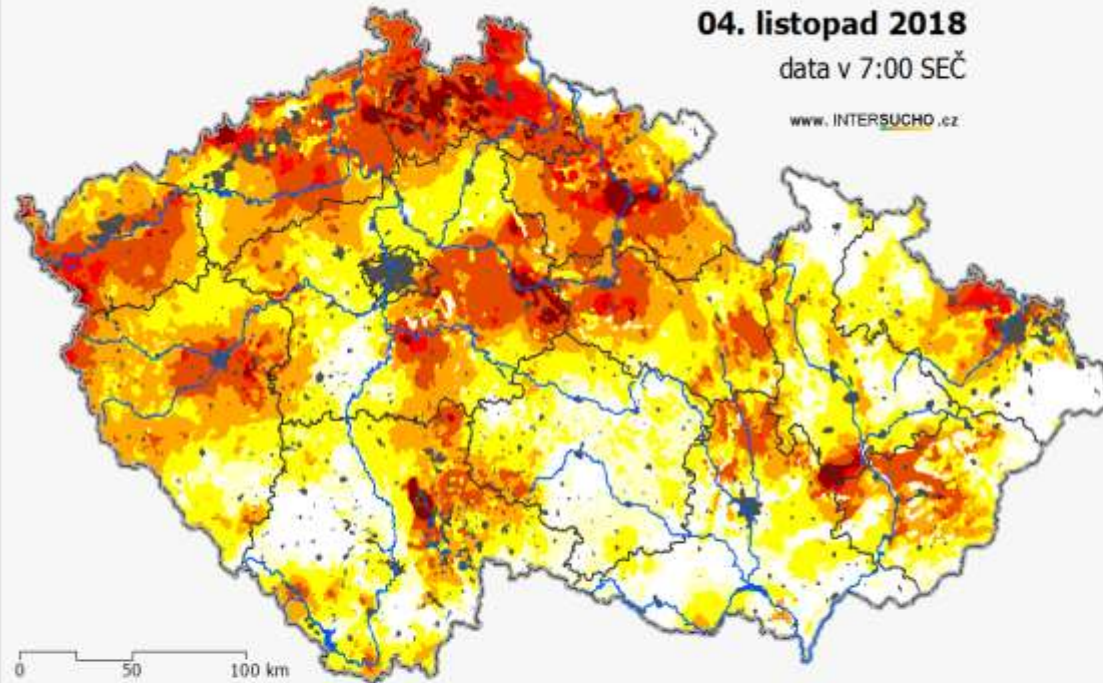
MONITORUJTE SUCHO

INTENZITA SUCHA V PŮDNÍM PROFILU 0 - 100 cm

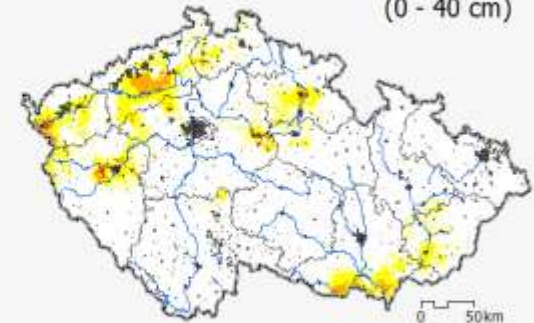
04. listopad 2018

data v 7:00 SEČ

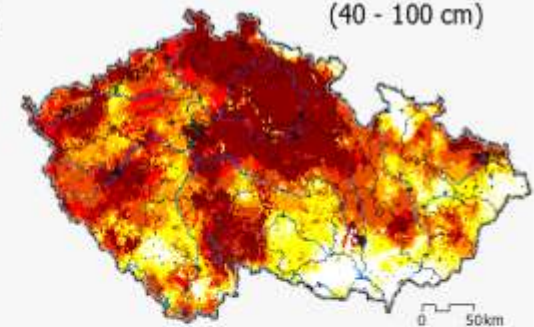
www.INTERSUCHO.cz

INTENZITA SUCHA V POVRCHOVÉ VRSTVĚ (0 - 40 cm)

INTENZITA SUCHA V HLUBŠÍ VRSTVĚ (40 - 100 cm)

< S0 bez rizika sucha
 S0 snížená úroveň půdní vláhý
 S1 počínající sucho

S2 mírné sucho
 S3 výrazné sucho
 S4 výjimečné sucho
 S5 extrémní sucho

Antropogenní a trvale zamokřené oblasti
 Vodní plochy
 Vodní toky
 Státní hranice
 Hranice krajů

	%
S0	13.3
S1	28.1
S2	22.2
S3	15.0
S4	3.2
S5	2.1

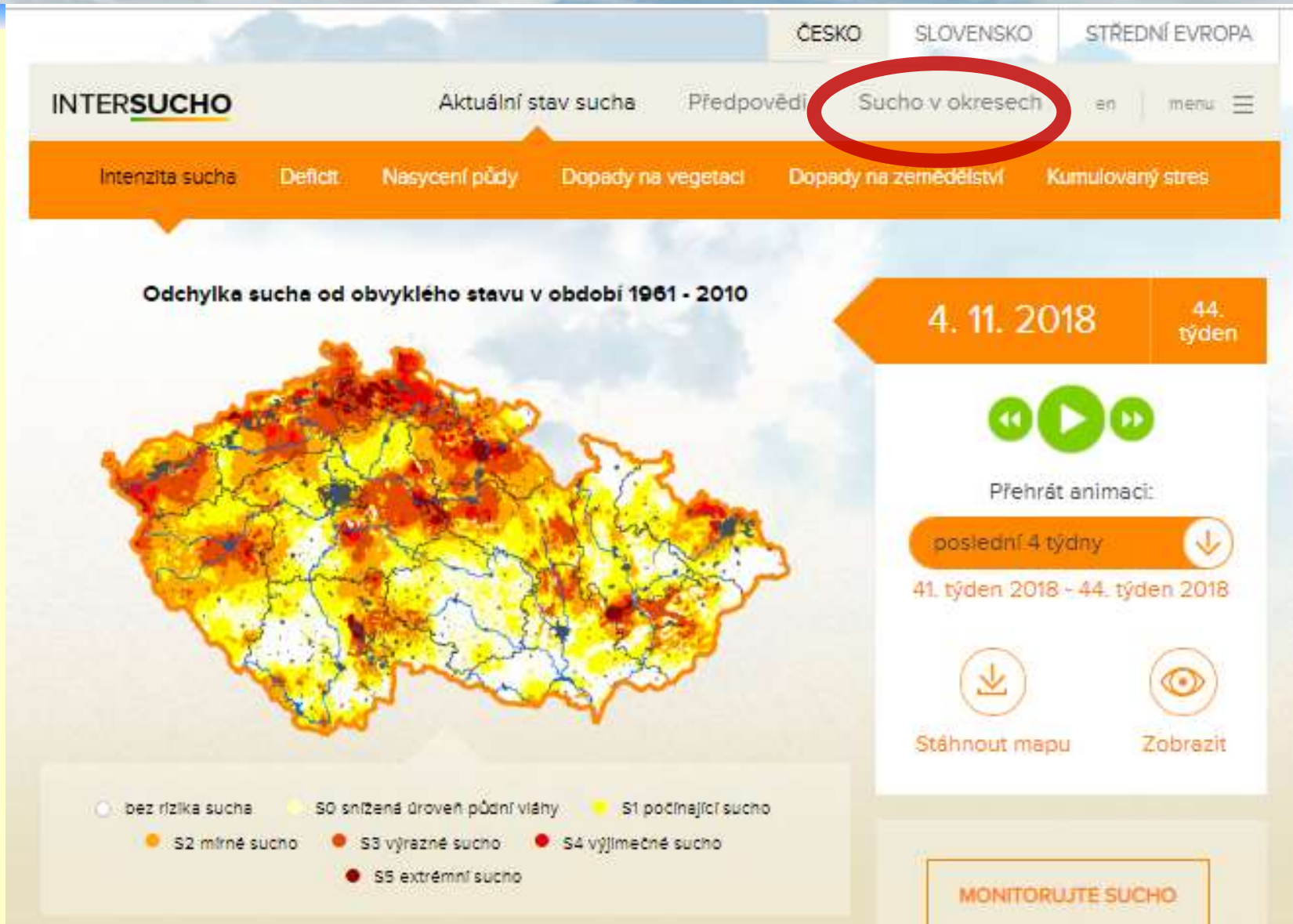
Vydáno: 05.11.2018

 Meteorologická data poskytuje: ČHMÚ

okresní (katastrální) úroveň

všech 76 okresů
13 099 katastrů

Okresní úroveň

Sucho a půdní vlhkost v okresech

ČESKO

SLOVENSKO

STŘEDNÍ EVROPA

INTERSUCHO

Aktuální stav sucha

Předpovědi

Sucho v okresech

en

menu

Sucho v okresech

2018

4. listopad

44. týden

Na tomto místě jsou zpřístupněny detailní výstupy modelu pro jednotlivé okresy v maximálním rozlišení tedy 500x500 m. Po označení Vámi vybraného okresu si lze uložit soubor s detailními mapami zachycujícími jak [relativní nasycení půdního profilu](#), tak odhadovanou [intenzitu sucha](#). Barvená legenda základní mapy zachycuje počet hlášení o intenzitě sucha a pozorovaných dopadech získaných od expertů pověřených Agrární Komorou ČR v uplynulém týdnu.

EXPERTNÍ POSOUZENÍ DOPADU SUCHA

Počet dodaných hlášení v minulém týdnu:

● 0   ● 1-2   ● 3-4   ● 4 a více

okres Brno venkov

2018

4. listopad

44. týden

Počet dodaných hlášení v minulém týdnu:

● 0   ● 1-2   ● 3-4   ● 4 a více

Na tomto místě jsou zpřístupněny detailní výstupy modelu pro jednotlivé okresy v maximálním rozlišení tedy 500x500 m. Po označení Vámi vybraného okresu si lze uložit soubor s detailními mapami zachycujícími jak **relativní nasycení půdního profilu**, tak odhadovanou **intenzitu sucha**. Barvená legenda základní mapy zachycuje počet hlášení o intenzitě sucha a pozorovaných dopadech získaných od expertů pověřených Agrární Komorou ČR v uplynulém týdnu.

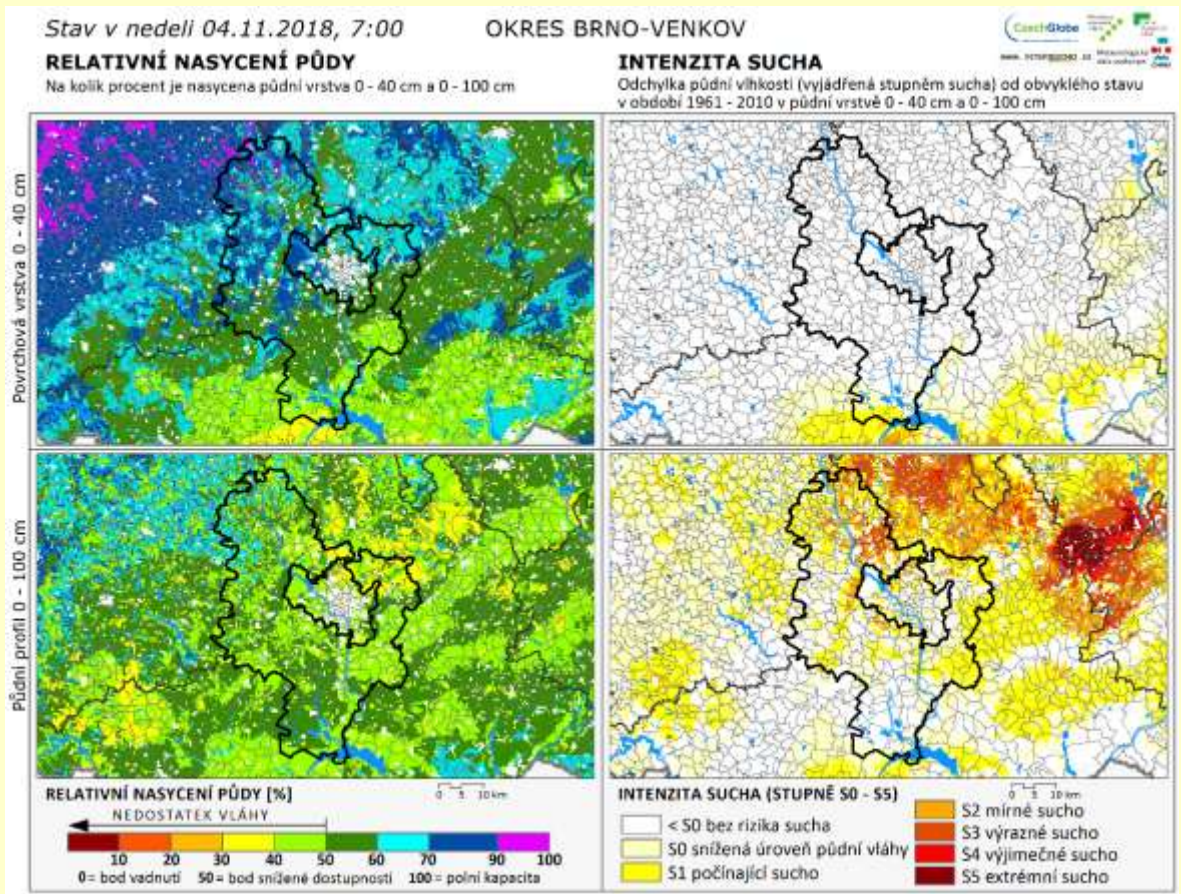
EXPERTNÍ POSOUZENÍ DOPADU SUCHA

Okres Brno-venkov – 4.11. 2018

0 - 40 cm →

0 - 100 cm →

!! Katastry až na 500 x 500 m

www.intersucho.cz nabízí časoprostorové přehledy

Rok 2018 (11.3.- 28.10.)

INTEGROVANÝ SYSTÉM SLEDOVÁNÍ SUCHA

2018 - www.INTERNESUCHO.cz

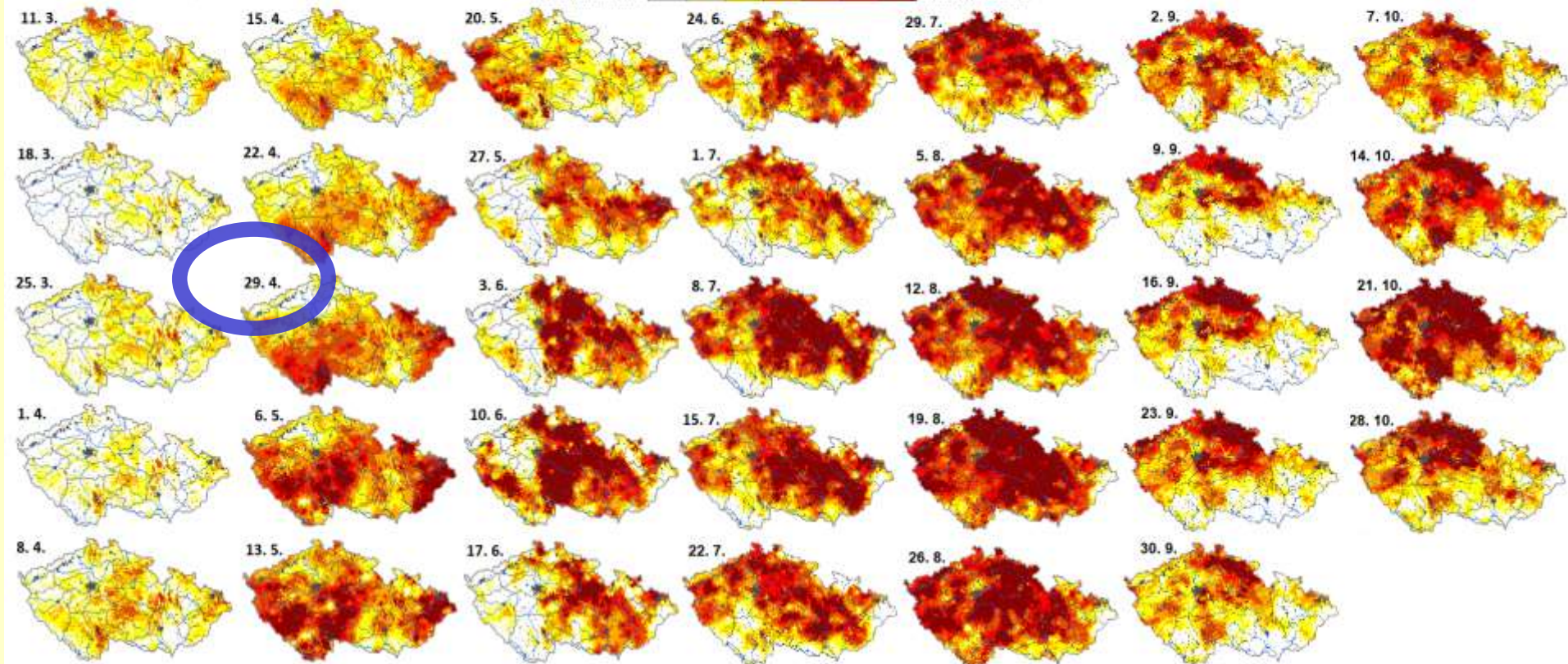
Intenzita sucha v půdním profilu (0-100 cm)
= odchylka půdní vlhkosti od obvyklého
stavu během let 1961 - 2010 pro daný týden

STÁTNÍ
POZEMKOVÝ
ÚŘAD

Národní
ústav
v Brně

CzechGlobe

↑
narůstající sucha
↓
bez rizika sucha   extrémní sucha

Družice – a druhé „jaro“ na Moravě

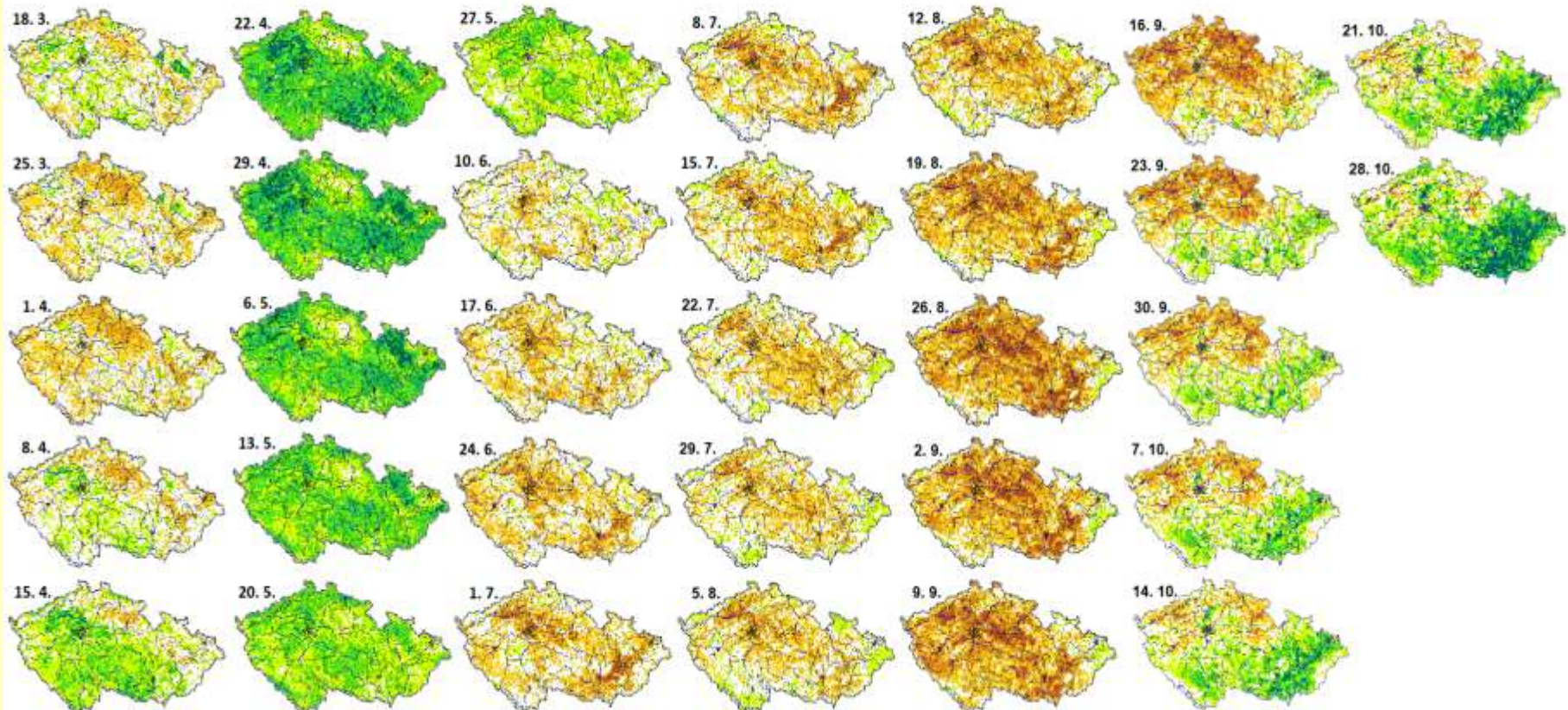
STÁTNÍ
POZEMKOVÝ
ÚŘAD

INTEGROVANÝ SYSTÉM SLEDOVÁNÍ SUCHA

2018 - www.INTERSUCHO.cz

Relativní kondice veškeré vegetace

Moravská
univerzita
v Brně CzechGlobe

ČESKO

SLOVENSKO

STŘEDNÍ EVROPA

INTERSUCHO

Aktuální stav sucha

Předpovědi

Sucho v okresech

en

menu

Intenzita sucha

Deficit

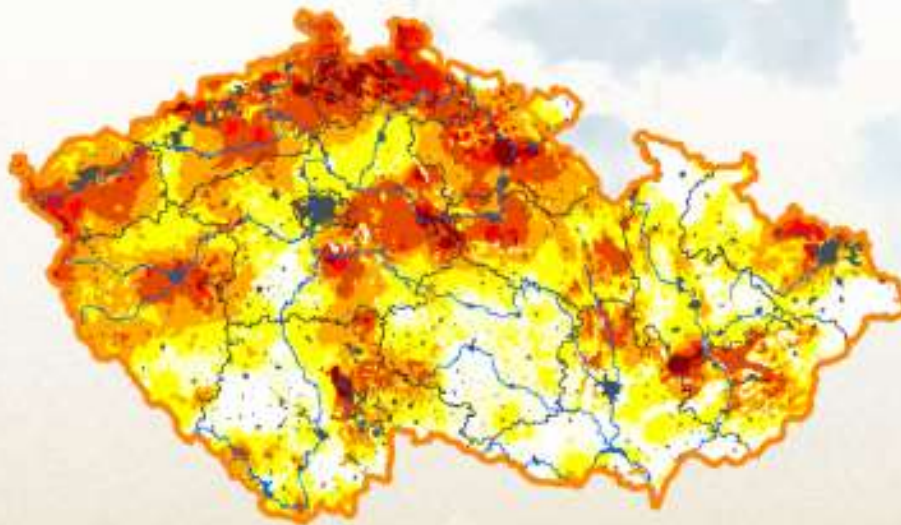
Násycení půdy

Dopady na vegetaci

Dopady na zemědělství

Kumulovaný stres

Odchylka sucha od obvyklého stavu v období 1961 - 2010

- bez rizika sucha
- S0 snížená úroveň půdní vláh
- S1 počínající sucho
- S2 mírné sucho
- S3 výrazné sucho
- S4 výjimečné sucho
- S5 extrémní sucho

4. 11. 2018

44.
týden

Přehrát animaci:

poslední 4 týdny

41. týden 2018 - 44. týden 2018

Stáhnout mapu

Zobrazit

MONITORUJTE SUCHO

ČESKO

SLOVENSKO

STŘEDNÍ EVROPA

INTERSUCHO

Aktuální stav sucha

en

menu

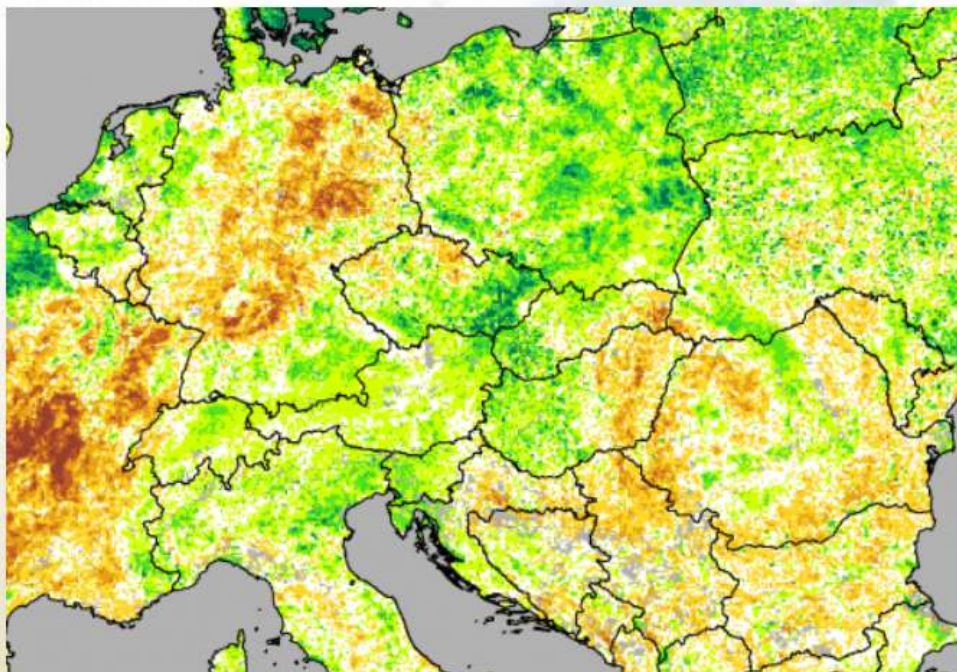
Index půdní vláhý

Dopady na vegetaci

Agrometeorologické podmínky

Předpověď výnosů

Relativní kondice polních plodin (PP) a travních porostů (TP)

21. 10. 2018

42.
týden

Přehrát animaci:

poslední 4 týdny

40. týden 2018 - 43. týden 2018

Stáhnout mapu

Zobrazit

to bylo

www.intersucho.cz

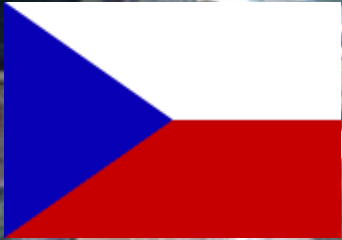

Jsme ale jako zemědělci skutečně bez viny?

- Ano změna klimatu, ale....
- neoptimální a špatné postupy zvyšují tzv. **Náchylnost krajiny k suchu**

Náchylnost krajiny ke ZK?

- **Charakter**
- **Zhutnění půdy**
- **Zastavění půdy**

Náchylnost krajiny?

- Charakter
- **Zhutnění půdy**
- Zastavění půdy

Zhutnění půdy – 33 % orné půdy

Technika !?

Půdní sonda - utužení

Náchylnost krajiny

- **Charakter**
- **Zhutnění půdy**
- **Zastavění půdy**

Zastavění půdy ČR – 11 %

- V roce 2017 je zastavěná půda v ČR **11 %** meziročně roste 0,4 %
- Každý den se zastaví zhruba 12 hektarů = 10 fotbalových hřišť

Možná adaptační opatření – rozhodující role uživatelů půdy

- ❖ **komplex organizačních, agrotechnických a biotechnických opatření**
  - změny využití území – orná x protierozní a retenční sady a vinice
  - omezení plošně rozsáhlých erozně nebezpečných monokultur
  - optimalizace velikosti pozemku
  - stabilizace drah soustředěného odtoku zatravněním
  - vrstevnicové obdělávání
  - zasakovací pásy
  - pásové střídání plodin
  - setí do krycí plodiny
  - obnova rybníků, výstavba malých, velkých nádrží
  - omezení zhutňování půdy
  - využití závlah
- ❖ **ALE HLAVNĚ organická hmota v půdě = zachytit vodu ze srážek na ploše pozemku**

Obdělávání po vrstevnici – kolmo na odtokovou linii – svahy 5-8°

- **Dražší**
- **Speciální technika**
- **Ujíždí brázda**
- **Časově náročnější**
- **Nebezpečnější**

Příklad protierozních pásů – pole nad 35 ha

Protierozní agrotechnologie

Aplikace technologie strip till do travního porostu

Ochranná funkce před povodní PÚ – 250/13000

Ochranná funkce před povodní

Retenční kapacita – vesnice v údolích

Rýhová eroze

Dráha soustředěného odtoku

Protierozní ochrana formou stabilizace drah soustředěného odtoku

Protierozní ochrana formou stabilizace drah soustředěného odtoku

Vláhová bilance

- Krajiny
- Půdy

Krajina – Rybníky, Nádrže, voda a zase voda

- Rybníky x mokřady
- Malé x větší nádrže?
- Malé = protipovodňové, závlahové
- Větší nádrže = nadlepšení průtoků v době sucha – výstavba
  - Nové Heřminovy – povodí Odry (5,6 mld. Kč) – řeka Opava
  - Poldr Skalička – povodí Moravy (3,5 mld. Kč) – řeka Bečva
  - přehrada Vlachovice – povodí Váhu (Dunaje) řeka Vlára (Zlínsko) – (5,5 mld. Kč)

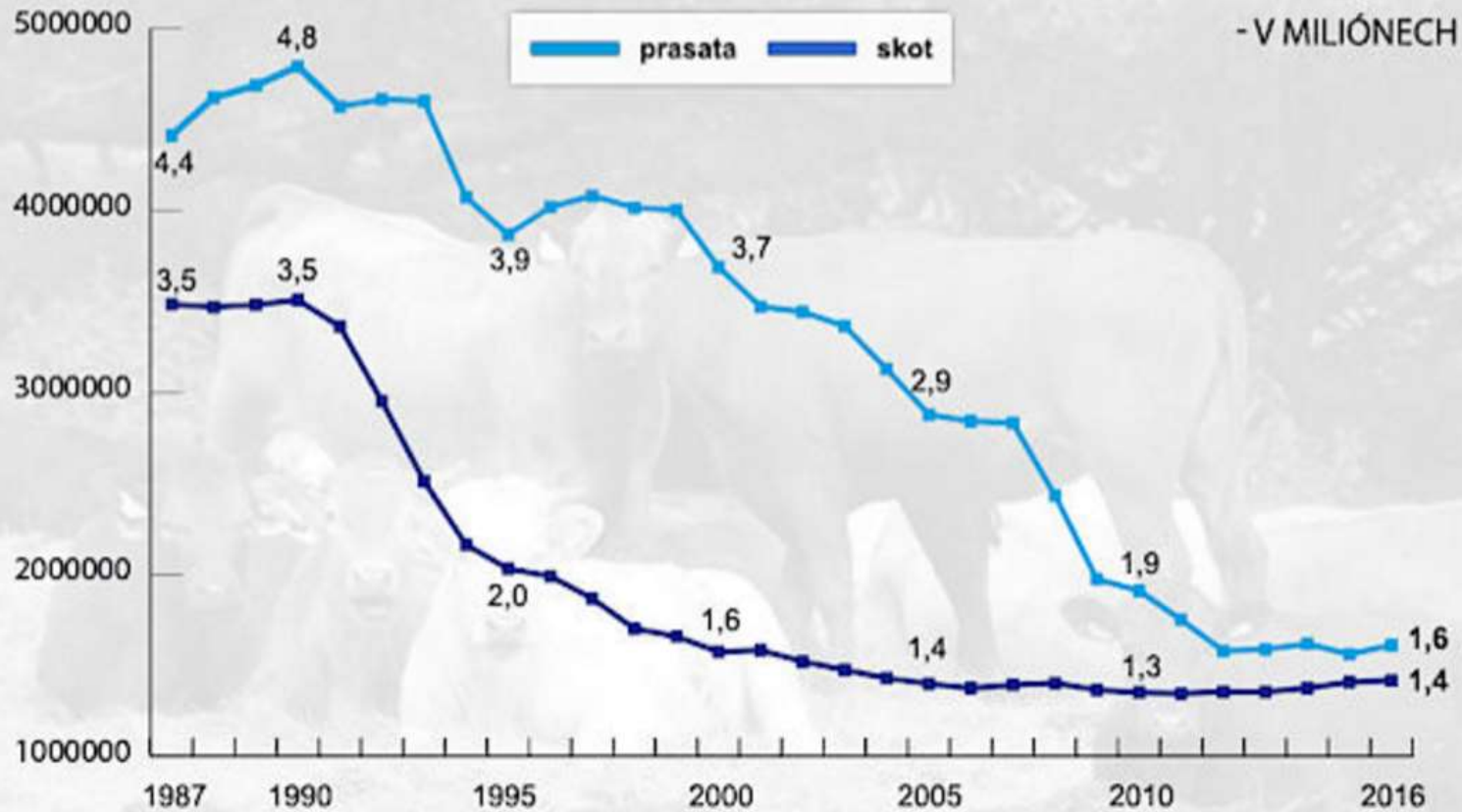
Organická hmota v půdě !!

**Vodu v půdě udrží organická hmota
(biopřípravky?)**

Organická hmota v půdě !!

Pokles na 1/3 od 1990

VÝVOJ POČTU SKOTU A PRASAT V ČR

1987

2017

Závlahy – kde vzít vodu?

**V ČR závlahy na 3,6 % zemědělské půdy
ale funkční cca 1,8 %** (privatizace – renovace - ekonomika)

- zelenina 60 %
  - jahody 40 %
  - chmelnice 30 %
  - ovocné sady 20 %
  - rané brambory 17 %
  - vinice 15 %
  - cukrová řepa 2 %
-
- Za posledních 10 let vybudováno 5 000 ha kapkové závlahy

Závěry

- Sucho = problém č.1
- Řešení: vědci + zemědělci + politici
- Intersucho, vynosy-plodin.cz, klimatickazmena.cz
- Vědci = učitelé
- Voda v krajině
  - půda (organická hmota, eroze, utužení, velikost honů...)
  - agrotechnologie (využití + zadržení vody)
- Šlechtění
- Závlahy
- Systém dotací a kompenzací (FTPR, KPÚ)

Děkuji za pozornost !

www.intersucho.cz

www.vynosy-plodin.cz

www.klimatickazmena.cz